

Бурцева Антонина Романовна
учитель МБОУ “Чаранская СОШ им.В.Н.Мигалкина”
Чаранг, I Хоринский наслег, Усть-Алданский

Уон икки ый остуоруйанан Сана дьыллаабы оонньуу.

Оонньуур дьоно:

12 ый-1-11 кылаас үөрэнээччилэрэ бары,учууталлар

Королева-Саргылана Степановна

Маачаха-Вера Реворьевна

Марфуша-Анна Андреевна

Настенька-Надежда Александровна

Глашатай:Борис Васильевич(Хара накид уонна квадрат бэргэһэ)

Суруксут: Захар Иванович(Броштаах, перолаах берет,накид)

(Ойоҕос диэки королева тронна олорор, икки өттүгэр харабыл курдук глашатай уонна суруксут тураллар)

Королева:Саҥа дьылга баал оноруом этэ. Халандаары аҕалын эрэ. Хас күн хаалбытын көрүөм.

Глашатай:Истэбин хотунуом. Халандаарын бу баар.

(халандаары арыйар. Арай көрбүттэрэ халандаарга ыйдар ааттара суох эбит, бары соһуйаллар)

Королева: Тый, бу халандаарбыт ыйдара ханна сүттүлэр?

Глашатай: Олох билбэппин хотунуом, ыйдарбыт халандаартан түһэн куоппуттар дии.

Королева: Ыйахта суруй! *(суруксукка этэр)*

Суруксут: *(кумаабы, перо таһааран суруйарга бэлэмнэнэр)* Истэбин хотунуом.

Королева: Күн сарсын 12 ыйы булан аҕалбыт киһиэхэ наҕараада бэриллэр уонна баалга ынырыллар. 12 ый булуллубут күнүгэр Саҥа дьыл баала саҕаланар.

(Суруксут королева эттэбин аайы суруйар)

Королева: Бу биллэриини кэрийэ сылдьан аабын, бар дьонно биллэрин!

(Маачаха олоптоско олорор, Марфуша олорон леденцы сиир, суутун сиргэ бырабар, Настенька дьиэ харбыы сылдьар.)

Маачаха. Ыччуу-ычча, кыыдааннаах кыһыммыт кэлэн тымныйбыт, сирилэтэн түһэн тыал да тыал. *(Настенькаҕа хаһытыыр).* Ыл, хотуой, тахсан уокка оттор маста хайытан киллэр! Оһох оттуоххун сүрэбэлдьээн киһини тонороору гыннын!

(Настенька саната суох таһырдыа тахсар)

Марфуша: Ийээ, сана дьылынан королевствоҕа баал буолар этэ дии, хаһан буоларый, билэбин дуо?

(Настенька мас көтөҕөн киирэр, ону кытта глашатай киирсэр)

Глашатай:*(Кумаабытын тэнитэн аабар:* «Күн сарсын 12 ыйы булан аҕалбыт киһиэхэ наҕараада бэриллэр уонна баалга ынырыллар. 12 ый булуллубут күнүгэр Саҥа дьыл баала саҕаланар» *(Тахсан барар).*

Марфуша: *(ытыыр)*Оччобуна мин баалга барбаппын дуо?*(Атабынан сири дибдийэр).*

Маачаха. Оо, дьэ, оҕом сыыһа. *(Кэлэн кыһын кууһар, имэрийэр.)*

Марфуша: Онтон ити кыһы ыыт ээ. Ханна да бардын, булан аҕаллын!!! Аҕаллын! Аҕаллын! *(Хаппырыыстаан эмиэ атабынан дибдийэр).*

Маачаха. Чэ, сөп-сөп. Уоскуй, уоскуй, чыычаах. Олох сип-сибилигин ити кыһы ыытыам. *(Ойон туран хаһытаабытынан барар).* Хотуой, хана дьөлө түстүн! Кэлэ тарт! *(Настенька өр хаһытаппат, киирэн кэлэр).* Сүрэбэлдьээн мээһэ сылдьабын дуу?! Бар,

тыажа тахсан 12 ыйы булан киллэр! Балтын барахсан балга барыа этэ.

Настенька: Ол тохсунньу тоһуттар тымнытыгар тыажа хантан ыйдар кэлбиттэр үһү. Таһаһым даһаны чарааһа сүрдээх, муһан, тоһон эрэйдэнэ сылдыһам.

Марвуша: Бар уонна ыйдара суох төһө да сорунума ! Мэ, бу халандаары ыл.

Халандаары кыыска биэрэр.

Настенька хараһын уутун сотто-сотто, халандаарын ылан тахсан барар.

Тыал үрэн сирилэтэр.

Бытааччы: Бытыктарым – былыттар,
Саһыннаһым – саһыллар,
Харахтарым – Хаар эбэ,
Кулгаахтарым – куобахтар.
Биһиги – Тохсунньу ыйбыт!

Көрсүөбүн бастакы кылаас үөрэнээччилэрин.

Эбэрдэ нүөмэрдэрин көрдөрөллөр.

Настенькажа ыйы биэрэллэр. Халандаарга сыһыарар.

Хаар тыаһа хачыгырыыр

Бытааччы: Үрүн көмүс оһуор тыа
Күн уотугар дыримниир.
Тула өттүм тула хаар,
Чуучугуруур туһал хаар.
Биһиги – Олунньу ыйбыт!

Көрсүөбүн иккис кылаас үөрэнээччилэрин.

Эбэрдэ нүөмэрдэрин көрдөрөллөр.

Кыыска ыйы биэрэллэр, халандаарга сыһыарар.

Кулунчуктар кистиһлэр.

Бытааччы: Оһтон миэхэ – Кулун тутарга
Тымныы кыһын үүрүллэр,
Дыбар, кыыдаакыйданар,
Күндэл сааспыт эргиллэр,
Күммүт күлүм уоттанар.

Көрсүөбүн үһүс кылаас үөрэнээччилэрин.

Эбэрдэ нүөмэрдэрин көрдөрөллөр.

Кыыска ыйы биэрэллэр, халандаарга сыһыарар.

Таммах таммалыыр.

Бытааччы: Аһар тыаллыын аргыстаһар,
Халын хаары чарааһытар,
От-мас быһыһын ардынааһар,
Сылааһынан сайа тыһынар –
Муус устар буолабыт!

Көрсүөбүн төрдүс кылаас үөрэнээччилэрин.

Эбэрдэ нүөмэрдэрин көрдөрөллөр.

Кыыска ыйы биэрэллэр, халандаарга сыһыарар.

Сүүрүк сүүрүгүрэр.

Бытааччы: Хаар аһыттан туртаһан
Ньургуннар быгыахтара,
Оттуун-мастыын сэргэхсийэн,
Оонһоон-күлэн барыахтара.
Бар дьонно уруй тутан,

Кылбаарыйан-долгулдьуйан
Тийэн кэллибит – Ыам ый буолан!

Көрсүөбүң бэһис кылаас үөрэнээччилэрин.
Эбэрдэ нүөмэрдэрин көрдөрөллөр.
Кыыска ыйы биэрэллэр, халандаарга сыһыарар.

Ынах мабырыыр, сылгы кистиир.
Ытааччы: Сайын кэлиэ, сайа көрүө.
Салгын сыта саба биэриэ.
Сурэби-быары сылаанньыта
Тийэн кэллибит – Бэс ыйа буолан.

Көрсүөбүң алтыс кылаас үөрэнээччилэрин.
Эбэрдэ нүөмэрдэрин көрдөрөллөр.
Кыыска ыйы биэрэллэр, халандаарга сыһыарар.

Чыычаах ыллыыр.
Ытааччы: Дьэдьэннэрбин ыаһаһынан
Дэлэгэйдик бэлэхтиэм,
Хомуур күүстээх үлэтигэр
От ыйыгар ыңгырыам.
Көрсүөбүң сэттис кылаас үөрэнээччилэрин.
Эбэрдэ нүөмэрдэрин көрдөрөллөр.
Кыыска ыйы биэрэллэр, халандаарга сыһыарар.

Ардах тыаһа.
Ытааччы: Сэмээр сиккиэр тыалынан
Сэбирдэби хамсатабын.
Сылыбырас самырынан
Сыйар уулаах былытым.
Биһиги – Атырдыах ыйабыт.

Көрсүөбүң ахсыс кылаас үөрэнээччилэрин.
Эбэрдэ нүөмэрдэрин көрдөрөллөр.
Кыыска ыйы биэрэллэр, халандаарга сыһыарар.

Сэбирдэх түһэр тыал тыаһа.
Ытааччы: Күндү күһүн
Көмүс күһүн
Күлэн-үөрэн
Тийэн кэллим.
Биһиги – балаһан ыйабыт.

Көрсүөбүң тохсус кылаас үөрэнээччилэрин.
Эбэрдэ нүөмэрдэрин көрдөрөллөр.
Кыыска ыйы биэрэллэр, халандаарга сыһыарар.

Туруйалар турууктуулар.
Ытааччы: Кустар хоту дойдуттан
Күһүгүрүү көтөллөр,
Эриэн ситим быа хатан

Эймэнэллэр үөр хаастар.
Биһиги – Алтынны ыйбыт.

Көрсүбүң онус кылаас үөрэнээччилэрин.
Эбэрдэ нүөмэрдэрин көрдөрөллөр.
Кыыска ыйы биэрэллэр, халандаарга сыһыарар.

Хаар хачыгырыыр.

Ытааччы: Куобах түүтэ хаар түһэн
Нуһараммыт нальйда
Боллох, хаспах бүрүллэн
Дойду ньуура туртайда.
Биһиги – Сэтинны ыйбыт.

Көрсүбүң уон биирис кылаас үөрэнээччилэрин.
Эбэрдэ нүөмэрдэрин көрдөрөллөр.
Кыыска ыйы биэрэллэр, халандаарга сыһыарар.

Буурба тыаһа.

Ытааччы: Таһырдыа сур хатаннык
Чысхаан тыал иһиирэр.
Дыбарынан анальиан
Тийээн кэллибит – Ахсынны ый

*Учууталлар хотугу омуктар буолан ыттаах сыарбаҕа олорсор курдук көтүтэн
кирэллэр. Тыа тыаһа, ыт үрэрэ иһиллэр. Настяны көрсөн тоҕо тыаҕа сылдьарын
ыйыталлар, итэбэс ыйы кыыска биэрэллэр уонна сыарбаларыгар олордубут курдук бары
тахсан бараллар.*

(Маачаха, Марфуша кирэллэр).

Маачаха: Бу кыыспыт олох сүттэ...

Марфуша: Ийээ, оччоҕо Сана дьыл буолбат дуо?

(Настенька халандаарын илдьэ кирэн кэлэр. Марфуша былдыаан ылан арыһар, үөрэр)

Марфуша: Оо, ыйдар бары баар буолбуттар. Баалга барар буолбуппун.

(Маачаха уонна Марфуша халандаары илдьэ королеваҕа тийээллэр).

Маачаха: Хотунуом, бу халандаар ыйдарын булан аҕаллыбыт. Күн буол, ый буол, мин кыыспын балга ынырыаххыт дуо, наҕараадатын туттарыаххыт дуо?

Глашатай: Ыйдары Настенька тыаҕа тахсан булбута. Марфуша ол кэмнэ сылаас оһоһо сыппыта.

Королева: Хорсун хоодуот Настенькаҕа көмүс манньаттары биэрин уонна балга сылдьарга ынырын.

Күндү доҕоттоор, Сана дьылбыт салаллан кэлбитинэн барыгытын баалга ынырабыт. Ол иннинэ Тымны оҕонньорбутун ынырыаҕын.

Бары хаһытаан ынырыаҕын.

-Тымны оҕонньор, Тымны оҕонньор, Тымны оҕонньор!

(Бары хаһытаан ыгыраллар).